

Довбня Віктор Миколайович

Доктор філософських наук, доцент

*Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені К.Д. Ушинського (м. Чернігів, Україна)*

<https://orcid.org/0000-0001-6860-4730>

e-mail: prorector_chippo@ukr.net

ЯК ПРОЙТИ ТЕСТ НА ЛЮДЯНІСТЬ?

Рецензія на монографію: *Назіпа Хамітова «Війна в Україні і новий гуманізм: Давид проти Голіафа. Метаантропологія історії XXI століття»*. Софія: КІБЕА, 2023. 124 с.

Рецензію присвячено аналізу нової книги відомого українського філософа, письменника, психоаналітика Назіпа Хамітова «Війна в Україні і новий гуманізм: Давид проти Голіафа. Метаантропологія історії XXI століття», що вийшла в болгарському видавництві КІБЕА трьома мовами—англійською, болгарською та російською. Підкреслено актуальність цього наукового дослідження, виокремлено ключові ідеї та концепти, на яких сфокусовано увагу вдумливих читачів незалежно від віку, професії і займаної посади в рецензованій книзі.

Ключові слова: Назіп Хамітов, філософська антропологія, новий гуманізм, новий героїзм, метаантропологія, метаантропологія історії, метаантропологічний потенціалізм, тоталітаризм, неототалітаризм, екзистенціальна війна, гідний мир.

Війна виявляє для кожного трагедію і надію буття, яким автор цієї книги надає найвищого звучання. Тут порушена реальна антропологічна проблема—як зустрітися віч-на-віч із ворогом, єдина мета якого—знищити тебе і твою державу, і не перетворитися на ката, убивцю і гвалтівника. Коли противник прагне посіяти хаос, руйнування і смерть, спротив може видаватися безнадійним, особливо після дворічної виснажливої боротьби. Як Давид може перемогти у двобої Голіафа? Як доречно поєднати ракетний щит і меч стримування воєнної агресії не тільки на стратегічному чи оперативному рівнях, але й на інтелектуальному?

Авторитетне болгарське видавництво інтелектуальної літератури «КІБЕА», що в Софії, нещодавно опублікувало названу вище книгу Назіпа Хамітова англійською [1], болгарською [2] та російською [3] мовами. Видання цієї книги засвідчило дві чи не найфундаментальніші антропологеми

глобального, взаємозалежного світу. По-перше, не може бути повного відсторонення людства від тих небезпечних подій, які відбуваються в XXI столітті на території України, у самому центрі Європи. По-друге, може бути потужний вплив світового інтелектуального гравця на перебіг подій, на цивілізаційний вибір націй.

Автор свідомо порушив безкінечно складну проблему: осмислити причини і наслідки війни в Україні, що розпочалася у 2014 році і вкрай загострилася після 24 лютого 2022 року. Не можна зрозуміти смисловий потенціал російсько-української війни без урахування всесвітньої історії та її метафізичних контурів. Багатоаспектність проблеми виявляється в тому, що людство підійшло до тієї небезпечної межі, за якою війна проти людяності може стати і війною проти людства. Так чи інакше, розмірковує Н. Хамітов, це може бути остання війна, у ході якої людство може звільнити планету від своєї присутності. Солідаризуючись із Тейяром де Шарденом і Володимиром Вернадським, він застерігає, що це позбавить біосферу від ноосфери.

Для розв'язання цієї дилеми Н. Хамітов використовує власну методологію—метаантропологію історії як філософію буденного, граничного та метаграничного буття людини і людства в розвитку. Перед нами постає цілісна концепція метаантропології історії, що дозволяє, крім бачення авторів історичного процесу та історичної науки, а також окреслення їхньої конструктивності чи деструктивності (що, власне, і досліджувала антропологія історії), подивитися на авторів історії і все людство в історії, ураховуючи їх душевний і духовний розвиток. Характеризуючи цю концепцію, варто звернути увагу, що її автор намагається усвідомити недопущення деструктивності колишніх авторів історії, зробити нинішній і прийдешній потік подій не згубним, а цілющим і плідним. Отже, перед нами постає глибокий і оригінальний мислитель, який створив власну своєрідну й неповторну метаантропологію історії, що дозволяє під новим кутом зору оглянути минуле, нинішнє і перспективи людської цивілізації. Іншими словами, українська філософія має в особі Назіпа Віленовича Хамітова мислителя, який наважується вступити в полеміку з Георгом Вільгельмом Фрідріхом Гегелем і довести, що історія все-таки чогось навчає.

Здійснивши практичний поворот у сучасній українській філософській антропології, Н. Хамітов по-новому поставив антропологічні питання про шляхи посилення людяності, що ведуть за межі воєн як способу вирішення екзистенціальних і геополітичних протистоянь. Практичний поворот у філософському людинознавстві є вкрай актуальним, і він відбувається, як аргументовано показав Н. Хамітов, через зустріч із психоаналізом і публіцистикою, що наповнюється гуманістичним змістом і глибиною розуміння суперечливої природи людини. Пропонована Н. Хамітовим філософія людяності слугує обґрунтуванню практичного повороту, коли він виходить на розв'язання доле-носних соціально-комунікативних проблем, і тоді філософська антропологія

починає взаємодіяти з низкою наук, що вивчають суспільне в бутті людини. Тим самим він виходить за межі поля філософської антропології, за межі самого себе і стає співпричетним до дій і акцій інших. Так постає явище співпричетності як спосіб зв'язку людини зі світом. Завдяки окресленій співпричетності автор книги стверджує власну досконалість і стає співпричетним до творчості інших, пропонує власні світоглядно-методологічні ключі, заохочує та благословляє.

Для української інтелектуальної традиції є вельми показовим акцент на гуманістичній сутності природи людини. Гуманізуючи на рівні світоглядних рішень та методологічних підходів, філософська антропология виходить за межі академічного кола, стаючи філософією людяності для всього суспільства. Але це потребує особливої волі до істини—волі до її практичного втілення. І така воля, і мужність бути автором, мужність творення власних методологічних підходів і використання їх для вирішення актуальних проблем сьогодення в Україні та світі, як засвідчує Н. Хамітов своєю життєтворчістю, у нього є. Можна сказати, що Н. Хамітов пропонує варіант гуманістичного персоналізму, що цілком відповідає тенденціям сучасного розвитку.

Розвиток людської цивілізації—це розвиток досконалості міжлюдської взаємодії, комунікації, спілкування в найширшому розумінні слова. Як стверджує Н. Хамітов, «війна в Україні показала недосконалість і небезпечність світу, заснованого на полярності» [1, с. 37]. Увага, з якою філософський антрополог вдивляється у світ міжлюдських взаємин, дозволяє йому зафіксувати нещадний, кризовий висновок: «Виділення полюсів у світі людей і спільнот людей призводить до відносин, яким постійно загрожують маніпуляції і конфронтації, що робить війни незавершеними, перманентними і природними». Відтак війна, згідно із саркастичним висловом мислителя, «перетворюється на звичний вивих людства—дуже боляче, потім радісно, що все нібито закінчилось, а потім знову тяжко боляче...» [2, с. 37]. Тим самим заганається в «підпілля» так званий садомазохістський, бунтарський симбіоз, не тільки окремих особистостей, а цілих країн і регіонів. Н. Хамітов вірить, (акцентуємо: саме вірить), що новий гуманізм, захищений у надрах української ментальності та ідентичності, має шанси вправити цей вивих.

Ось як виглядає смислова генеалогія нового гуманізму в контексті війни і світоглядних пошуків Н. Хамітова: «Війна в Україні сьогодні—це світове протистояння нового гуманізму і неототалітаризму. В цьому смислі, в Україні і навколо України після 24 лютого 2022 року відбувається світова війна. Принаймні, у своїх екзистенціальних і світоглядних проявах» [1, с. 73]. Такий підхід докорінно змінює традиційні уявлення про війну як продовження політики іншими засобами, про співвідношення буття і свідомості. Осмислюючи феномен нинішньої війни, філософ-антрополог турбується про екзистенціальну долю людства, про захист антропосфери від будь-яких зазіхань з боку авторитарних і неототалітарних режимів. Він намагається достукатися не

лише до критично й гуманістично мислячої частини людства, а й до державних діячів. Йому важливо донести думку про те, що Україна як носій нового гуманізму вступила в битву не просто з Росією, а що це битва з неототалітаризмом у Росії. Більше того, це битва з паростками неототалітаризму в усьому світі. І водночас у собі. Тому це не тільки військова битва, але й екзистенціальна битва за вільний і людяний світ.

У зв'язку з цим зазначимо, що граничні й кризові ситуації—це випробування якимись природними чи соціальними катаклізмами. Сучасна війна спричинила екзистенціальну ситуацію, що набуває для окремої людини і людства загалом нещадно-кризового стану. Фіксуючи окреслену екзистенціальну строкатість війни, філософ усвідомлює, наскільки звичайні, симетричні відповіді (на удар мечем треба відповісти ударом меча) не розв'язують проблему. Крім цього, варто зауважити, що в критичній ситуації, якщо кидатися від однієї крайності до іншої, навіть цілеспрямовано прямуючи кудись, усе одно можна збитися на манівці. Екзистенціальний обшир проблеми спонукає автора книги до пропозиційної настанови, пов'язаної з таким феноменом, як віра. Саме на цьому антропорефлексивному чинникові варто надалі зосередити увагу.

Віра (англ. *belief*) як переконання має психологічне чи емоційне значення і у своєму первинному сенсі позначає те, що не потребує раціонального пояснення. Відтак, віра—це пропозиційна настанова на щось без вагомих на те підстав. Спостереження показують: віра завжди є вірою всупереч емпіричній дійсності. За таких теоретичних підходів віра може бути осмислена як репрезентація, як «дорожня карта», що підказує нам, як у сучасному світі орієнтується Н. Хамітов. На перший погляд може здатися, що він, висловлюючи віру в новий гуманізм, розмірковує як утопіст. Нам же видається, що філософом тут вловлено чи не найхарактернішу рису народу—мудрість. Підтвердженням такої світоглядної впевненості є образ України як Давида, який здатний нанести удар із праці нового гуманізму по причині неототалітаризму—полярності світу. І такою далекобійною стратегічною зброєю є мудрість, без якої і майстерність, і мужність, і героїзм, і гуманізм стають привидами. Що ж розуміє автор під мудрістю? Антрополого-рефлексивна свідомість Н. Хамітова виокремлює під мудрістю таке ставлення до себе та Іншого, яке може обійтися без з'ясування, хто з нас є головним полюсом. Така теоретична розважливість, така мудрість в епоху зброї масового ураження цивілізації, як стверджує Н. Хамітов, «не є чимось метагранічним, а умовою виживання людства як біологічного виду».

Особливістю філософсько-антропологічного стилю праці Н. Хамітова є те, що він не просто занурюється в обстоювані теоретичні конструкції метаантропології, він їх переживає особистим досвідом повсякденного сучасного життя мисленника. Це не відсторонене мислення просто вченого, це мислення відповідальної перед собою людини. Це мислення живої свободолюбивої

людини, нашого сучасника, з індивідуальною траєкторією життя, певним складом душі та характеру, яка складає іспит на людяність. Замість безособового мислення як повчання інших, він обрав стиль есе, філософського есе, де розгортається жанр особистісної життєдумки, думки-сповіді, свого роду екзистенціально-експериментального репортажу інтелектуала (у книзі постали 63 тези як натяк на рік свого народження—на перший рік після Карибської кризи, коли світ стояв на краю безодні, заглянув у неї, але в останню мить зміг все-таки відійти, відчувши запаморочення і збагнувши наскільки світ крихкий).

І нарешті, ще одна далеко не другорядна, обставина, що вплинула на стиль мислення Н. Хамітова. За певною образністю, напруженістю стилю вдумливий читач відчуває спорідненість світоосягнення Н. Хамітова із жанром науково-художнього мислення видатних стилістів XIX і XX століть Ф. Ніцше («Есе Номо. Як стають самим собою») [4] і А. Камю («Міф про Сізіфа. Бунтівна людина») [5]. Ці дві постаті філософів-стилістів, які витворили вельми строкате й плідне смислове екзистенціальне поле, на якому саморозгортається оригінальне українське світовідчуття Н. Хамітова. У нових історичних умовах він продовжує кращі традиції Київської світоглядно-антропологічної школи (В. Шинкарука, О. Кульчицького, В. Табачковського) і пропонує свій перший досвід використання метаантропології історії.

Фіксуючи окреслені особливості стилю Н. Хамітова, варто звернути увагу ще на таку принципову антропореклексивну обставину: він не просто грається зі стилем, ним рухає шире бажання зупинити вакханалію ксенофобії, що йде по всьому світу, яка є руйнівною для демократії і поживою для авторитаризму і тоталітаризму. Під час численних лекцій, семінарів, круглих столів, інтелектуальних диспутів він навіть своєю зовнішністю, вінтажним стилем одягу, жестами й мімікою випромінює впевненість у собі та в тих засадах світобачення, які він вибудовує впродовж свого творчого життя. Незважаючи на перепиті війни, мінливий і непевний світ, сприйнятливості молоді до маніпуляцій, він як відповідальна людина сповнений рішучості зупинити сповзання до неототалітаризму маси «гугл-мислячих» та їх поводитирів. Свою налаштованість на розвиток критичного і креативного мислення вчений висловлює промовистими й сильними метафорами про «гниль неототалітаризму» або небезпекою «провалитися в неототалітаризм».

Для осмислення сутності й перспектив ситуації автор обрав біблійні образи Давида і Голіафа, які стали метафорами нового гуманізму і неототалітаризму. Філософ-антрополог вірить у потенціал людей, які мислять у всьому світі, в їхнє прагнення до нового гуманізму, філософського світогляду, свободи думки. Людство має перемогти неототалітарні тенденції у світі. Поєднуючи теоретичну строгість та образно-метафоричну влучність, Н. Хамітов пророче заявляє: «Я вірю, що неототалітаризм залишиться всього лише плямою на сторінках історії цивілізації. І залишиться він лише для того, щоб наші

нащадки набули імунітет до всього тоталітарного—того, що робить особистість засобом для розквіту співтовариства, накриваючи свободу саваном провини і перетворюючи любов у фанатизм. Я вірю, що Давид *завжди* перемагає Голіафа. Зовні і всередині. В усіх часах, світах і країнах...» [2, с. 131].

Отже, Н. Хамітов зробив свій внесок у велику й важку справу донесення до світу в добу світоглядних фейків правди про 23-тю війну Московії-Росії проти України та окреслив людинознавчі обрії досягнення гідного миру для України. Тут перед нами спливає світоглядно-сутнісна проблема війни: як закінчити війну і зберегти гідність Номо. Учений у цьому питанні маніфестує варіант оптимістичного дискурсу: війна не повинна закінчитися гібридним миром, оскільки останній є переплетінням війни та миру, котрий неминуче може призвести до нової війни в коротко- чи середньостроковій перспективі. Н. Хамітов наполягає на ідеї справжнього миру, який не повинен принижувати гідність однієї із сторін. Намагаючись розв'язати проблему гідного миру, він відштовхується від таких сутнісних рис українського народу, вироблених упродовж століть, як власна ідентичність і світоглядна толерантність, котрі проявилися в здатності приймати у власну культуру ментальні риси інших народів.

Філософсько-антропологічна рефлексія в єдності з філософсько-політичними розміркуваннями Н. Хамітова вражають своєю здатністю побачити в цій антиколоніальній війні за незалежність України шлях до деколонізації поневолених народів Російської Федерації. І цей шлях пролягає через самоусвідомлення значної частини самих росіян, їхнє світоглядне звільнення та рух до державотворення в цивілізованих рамках, що може призвести до трансформації агресивного політичного режиму РФ і подолання військової загрози не тільки для України, а й для багатьох демократичних країн. Так, теоретик-антрополог «розтрагічнює» проблему екзистенціальної війни та утверджує помірковано-оптимістичне світовідчужання.

Саме звідси засновник школи метаантропології виводить чи не найпрограміше метаантропологічне завдання для інтелектуалів нашого часу: здійснити «ціннісну революцію». Він зауважує, що ціннісна революція—це передусім духовна революція; вона означає повалення влади і безпеки з вершини провідних цінностей і заміну їх на свободу і любов. Дуже важливою з антропорексивного погляду є та обставина, що безпека і влада не виганяються з пантеону цінностей, просто вони перестають бути самодостатніми, перетворюються лише на засіб для захисту і розвитку любові й свободи. Важливо, що в рецензованій книзі любов і свобода постають не лише як вимога та виклик, а і як воля. Але ж реалії сучасного життя й культурний ресентимент нинішньої Росії живлять не волю до світоглядної ціннісної впевненості й людяності, а радше до непевності й антигуманності.

Хоча екзистенціальні спостереження виявляють немало інтелектуалів у світі, потенційно готових здійснити те, що Н. Хамітов називає «ціннісною

революцією». Згадаймо, коли перед людиною відкрився жах термоядерної війни і через відчуття власної відповідальності в глибинах самосвідомості й у глибинах трансцендентного світу науки середини ХХ століття з'явився відомий «Маніфест Рассела—Ейнштейна». Центральний момент цього звернення 11-ти всесвітньо відомих учених-інтелектуалів—заклик до людяності: «Ми звертаємося як люди до людей: пам'ятайте, що ви належите до роду людського, і забудьте про все інше» [6].

Тому сьогодні так важливо, щоб частина людства, яка критично й гуманістично мислить, почула й усвідомила світоглядно-антропологічне переконання Н. Хамітова: «Масштаби і глибина війни в Україні перевершують всю решту воєн у сучасному світі. Це гібридна війна, що ввійшла у свою максимально гарячу фазу. І вона носить екзистенціальний характер—це війна не за економічні інтереси або навіть не просто за території, це війна за цінності, за спосіб життя й долю. І йдеться про долю не тільки України, але й всього західного світу» [7].

З усього, про що мовилося раніше, стає зрозумілим, що новий гуманізм—це перш за все ціннісна революція. Не випадково Н. Хамітов підкреслює, що війна в Україні виступає тригером для неї. Безумовно, у цьому глобальне значення боротьби українського народу за свободу, демократію і гуманізм.

Метаантропологія історії ХХІ століття, створена Н. Хамітовим і реалізована ним у його книзі «Війна в Україні»,—це не утопічний проект подолання реалій суворой дійсності, коли людство стоїть на краю прірви, це інтелектуальний проект творення нового світоустрою, в якому буде панувати свобода, співтворчість і справжній мир. Засобом його досягнення є висунута світоглядна ідея нового гуманізму ХХІ століття, яка вбачається автором в образі України, у кращих її рисах, в її гідності та мужності. Не варто сприймати такий проект як «приниження» сили і знання задля віри. Віра допомагає кожному з нас «вціліти» в ситуації війни, коли кожен мить твого буття засвідчує його відносність, але жити весь час, усвідомлюючи свою вразливість у світі насилля й крові, нестерпно. Потрібна віра—цей, мабуть, не простий та безболісний для інтелектуала принцип. Тому ми віримо, що новий гуманізм переможе неототалітаризм, як Давид переміг Голіафа.

Світова філософсько-антропологічна думка тяжіє до посилення людяності. Метаантропологізм Н. Хамітова у вигляді нового гуманізму надає їй метафізично-космічної потуги, виразного громадянського звучання, засвідчуючи тяглість української інтелектуальної традиції і невіддільність від світової цивілізації та культури. Тож, мабуть, не випадково вищий смисл перемоги України в екзистенціальній війні проти Росії мислитель убачає у відстоюванні й розвитку цивілізаційної суб'єктності нашої країни [8].

Вдивляючись у себе, кожен з нас по-своєму пізнає світ і відкриває його потаємні смисли. За всієї нашої недовіри й критицизму, ми приречені здати

іспит на людяність, залучаючи до цього весь можливий і неможливий потенціал героїзму. У серці кожного українця живе дух свободи, «дух, що тіло рве до бою» (І. Франко), а смислове осердя реального героїзму завжди перевищує його потенціал. Бо ж кожен українець у цій екзистенціальній битві самотвердився в переконанні, що в момент героїчного пориву, який набув ознак національного спротиву, людина отримує невичерпний потенціал ноосферного Логосу, що додає нам сил та енергії. В умовах фундаментальної антропологічної кризи, екологічних катаклізмів, екзистенціальної війни Н. Хамітов, розвиваючи глибинні ідеї Київської світоглядно-антропологічної школи, відкриває нові «горизонти» світобачення й пропонує цілісну концепцію людини з акцентом на її душевності й духовності. І справді, у цій книзі ми стикаємося зі вражаючими зразками метаантропологічного потенціалізму, який із можливості переходить у дійсність, що є органічним виявом метаантропологічної позиції філософа і вченого.

Рецензована книга Назіпа Хамітова, на наш погляд, належить до краєвих зразків суспільно-гуманітарної літератури сучасної України — і не лише України, присвячених пошуку світоглядно-антропологічних орієнтирів подолання пандемії війни. Закладена в ній воля до нового гуманізму, важливим компонентом якої є воля до метаантропологічного потенціалізму, допоможе перемогти пандемію неототалітаризму у світі.

Список посилань

1. Khamitov N. The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of the 21s century. Sofia: KIBEА Publishing, 2023. 124 с.
2. Хамитов, Н. Войната в Украина и новият хуманизъм: Давид срещу Голиат. Метаантропология на историята на XXI век. София: КИБЕА, 2023. 124 с.
3. Хамитов, Н. Война в Украине и новый гуманизм: Давид против Голиафа. Метаантропология XXI века. София: КИБЕА, 2023, 124 с.
4. Ніцше Ф. Ессе Номо. Как становятся самим собою; пер. с нем. Ю. Антоновского. Київ: Фоліо, 2013. 224 с.
5. Камю, А. Міф про Сізіфа. Бунтівна людина; пер. з фр. О. Жупанського. Київ: Фоліо, 2022. 448 с.
6. Всесвітня академія мистецтв і наук. Маніфест Рассела — Ейнштейна. URL: <https://huxley.media/uk/ljudstvo-u-nebezpeci-manifest-rassela-ejnshtejna-1955-aktualnij-waas-zaklikaie-do-poshirennja/> (дата звернення 15.03.2024)
7. Гужва А. Интервью Н. Хамитова о его новой книге «Война в Украине и новый гуманизм: Давид против Голиафа. Метаантропология истории XXI века». URL: <https://un-sci.com/ru/2024/02/25/novyj-gumanizmeto-prezhde-vsego-czennostnaya-revoljucziya-nazip-hamitov/> (дата звернення 15.03.2024)

8. Пирожков С.І., Хамітов, Н.В. Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини. Київ: Наукова думка, 2020. 256 с.

References

1. Khamitov, N. (2023). The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. *Metaanthropology of history of the 21st century*. Sofia: KIBEA Publishing, 124p.
2. Khamitov, N. (2023). The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. *Metaanthropology of history of the 21s century*. Sofia: KIBEA Publishing, 124 p. [In Bulgarian].
3. Khamitov, N. (2023). The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. *Metaanthropology of history of the 21s century*. Sofia: KIBEA Publishing, 124 p. [In Russian].
4. Nitsche, F. (2013). *Essay Homo. How they become themselves*. Transl. from German by Yu. Antonovskiy. Kyiv: Folio, 224 p. [In Russian].
5. Camus, A. (2022). *The myth of Sisyphus. A rebellious person*. Transl. from French by O. Zhupanskyi. Kyiv: Folio, 448 p. [In Ukrainian].
6. World Academy of Art and Sciences. (1955). *Manifest by Russell—Einstein*. URL: <https://huxley.media/uk/ljudstvo-u-nebezpeci-manifest-rassela-ejnshtejna-1955-aktualnij-waas-zaklikaie-do-poshirennja/> . [In Ukrainian].
7. Huzhva, A. (2024). Interview with N. Khamitov about his new book “War in Ukraine and new humanism: David against Goliath. *Metaanthropology of the history of the 21st century*” to *the Granite of Sciences Journal*. URL: <https://un-sci.com/ru/2024/02/25/novyj-gumanizm-eto-prezhde-vsego-czennostnaya-revoljucziya-nazip-hamitov/>. [In Russian].
8. Pirozhkov, S.I. & Khamitov, N.V. (2020). *Civilizational subjectivity of Ukraine: from potentials to a new worldview and human existence*. Kyiv: Naukova dumka, 256 p. [In Ukrainian].

Viktor Dovbnya

Doctor of Philosophy, Associate Professor,

*Vice-Rector for Scientific and Pedagogical Work in K. D. Ushynskiy Chernihiv Regional Institute
of Postgraduate Pedagogical Education (Chernihiv, Ukraine)*

<https://orcid.org/0000-0001-6860-4730>

e-mail: prorector_chippo@ukr.net

HOW TO PASS THE HUMANNESSTEST?

The review of the monograph by Nazip Khamitov «*The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of the 21st century*». Sofia: KIBEA, 2023. 124 p.

The review is devoted to the analysis of the new book by the famous Ukrainian philosopher, writer, psychoanalyst Nazip Khamitov «*The War in Ukraine and the new Humanism: David versus Goliath. Meta-anthropology of history of the 21st century*», released by the Bulgarian publishing house KIBEA in

three languages—English, Bulgarian and Russian. The article emphasises the relevance of this scientific research, highlighting the key ideas and concepts that are the focus of thoughtful readers, regardless of age, profession and position, in the book under review.

Keywords: Nazip Khamitov, philosophical anthropology, new Humanism, meta-anthropology, meta-anthropology of history, meta-anthropological potentialism, totalitarianism, neo-totalitarianism, existential war, honourable peace.

Стаття-рецензія надійшла до редакції 12.02.24

© Довбня В. М., 2024